

ע"פ 55936/12/13 - יהודה דורון, קתרנה דורון נגד מ.י. פרקליטות מחוז ת"א-מיסוי וכלכלה, קיבוץ שפיים

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

ע"פ 55936-12-13 דורון(אסיר) ואח' נ' מ.י. פרקליטות מחוז ת"א-מיסוי וכלכלה

בפני כב' הנשיאה דבורה ברלינר, אב"ד

כב' השופט ג'ורג' קרא, ס"נ

כב' השופטת מרים סוקולוב

1. יהודה דורון (אסיר)

2. קתרנה דורון

המעוררים:

נגד

המשיבה:

1. מ.י. פרקליטות מחוז ת"א-מיסוי וכלכלה

2. קיבוץ שפיים

פסק-דין

1. בשנים 1996-2002 היו המערערים שבפנינו חברי קיבוץ שפיים (להלן: "שפיים" או "הקיבוץ"). המערער היה בעל תפקיד מרכזי בהנהלת הכספים של הקיבוץ, בין היתר, שימש בתפקיד מנהל מערכות המידע של הקיבוץ, היה מורשה חתימה מטעם הקיבוץ בחשבונות בנק של הקיבוץ, לרבות חשבונות בנק שבהם הפקיד הקיבוץ כספים שקיבל מפעילויותיו.

בכתב אישום שהוגש נגדו בשנת 2008 יוחסו למערער עבירות שונות ב- 4 אישומים. העבירות שיוחסו לו הינן: גניבה בידי מורשה (האישומים הראשון והשני), קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (האישום הראשון), רישום כוזב במסמכי תאגיד (האישומים הראשון והשני) מרמה והפרת אמונים בתאגיד (האישומים הראשון והשני). באישומים הנוספים, האישומים השלישי והרביעי, יוחסו למערער עבירות על פקודת מס הכנסה בקשר לפעילות המיוחסת לו באישום הראשון והשני. באישום הרביעי יוחסה לו עבירה על-פי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון, אף זאת בקשר לפעילות באישומים הראשון והשני.

המערערת מס' 2, אשתו של מערער מס' 1, הואשמה בשני אישומים, באישום השני הואשמה בסיוע לגניבה בידי מורשה וכן בעבירת גניבה, באישום השלישי הואשמה בסיוע לנאשם להתחמק מתשלום מס.

לאחר שמיעת ראיות מורכבת וממושכת שהתפרשה על פני קרוב ל- 3 שנים, הורשע המערער בכל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום. בית המשפט קבע כממצא עובדתי, כי סכום הכסף אותו גנב המערער בשנים 1996-2002 עומד על כ- 16.5 מיליון ₪. מתוך זה הוחזרו לקיבוץ 7,250,000 ₪.

באשר למערערת היא הורשעה, כאמור, רק בעבירה שיוחסה לה באישום השני, סיוע לגניבה בידי מורשה וגניבה.

מהעבירה שיוחסה לה באישום השלישי - זוכתה.

בית משפט קמא הטיל על המערערים את העונשים כדלקמן:

על המערער מס' 1 - הוטלו 8.5 שנים מאסר לריצוי בפועל, קנס בסך של 1.5 מיליון ₪ או 15 חודשי מאסר תמורתם ופיצוי לקיבוץ שפיים בסך של 500,000 ₪.

על המערערת 2 - הוטלו 18 חודשי מאסר לריצוי בפועל, קנס בסך של 100,000 ₪ או 3 חודשי מאסר תמורתם, פיצוי בסך 100,000 ₪.

2. הערעור שבפנינו נסוב מלכתחילה הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין. כבר בפתח הדיון בפנינו הסתבר כי למעשה הסנגור חולק בעיקר על היקף הסכומים שמדובר בהם בהבדל מעצם ביצוע העבירות. הסנגור הציג בפנינו מסמך אותו כינה "תרשים זרימה" של הכספים ועל בסיס מסמך זה טען, כי למעשה הכספים שהוצאו מחשבונות הקיבוץ, שעל הוצאתם לא היתה מחלוקת, הוחזרו בדרך כזו או אחרת לקיבוץ. הטעות העיקרית בפסק הדין עליה הלין הסנגור היתה, כי בית המשפט נמנע מקביעה מדויקת באשר להיקף הסכומים שנגרעו בסופו של יום מחשבונות הקיבוץ. התביעה שגתה, כך לטענת הסנגור, בכך שלא הציגה חו"ד מומחה מטעמה באשר להיקפו של הסכום שנגרע. ההגנה מצידה הגישה את חוה"ד של רה"ח עופר אלקלעי, אולם בית המשפט לא קיבל את מסקנותיה של חו"ד זו וכפועל יוצא מכך, כאמור, לא היה ממצא של ממש באשר להיקף הכספים שנגנבו. מלכתחילה, הטענה היתה כי להיעדר קביעה בשאלת ההיקף השלכה באשר לעצם ביצוע העבירות. מטענה זו חזר בו הסנגור כמעט מיידית. אנו מפנים לענין זה לעמודים 8-13 לפרוטוקול, לרבות ההצהרה המפורשת והחד משמעית בעמ' 11, כי הדיון יתמקד בשאלת היקף הסכומים לא מעבר לכך.

בסימום של יום דיונים ארוך וממצה ולאחר ששמענו במלואם את טיעוני שני הצדדים, המלצנו בפני הסנגור לחזור בו מהערעור על הכרעת הדין כולה, לרבות היקף הסכומים שמדובר בהם. המלצנו גם בפני הצדדים להגיע להסדר טיעון באשר לעונש לפי מתווה שהוצע על-ידינו בהתייחס לשני המערערים ולכל רכיבי הענישה. המלצתנו היתה כדלקמן:

תקופת המאסר שיהא על המערער לרצות תועמד על 7 שנים בפועל (במקום 8.5 שנים שהטיל בית משפט קמא). לא תהיה התערבות ברכיב הקנס, (בהבדל מתקופת המאסר שתרוצה תמורתו) או ברכיבים הנוספים של גזר הדין.

באשר למערערת, תקופת המאסר בפועל תועמד על 10 חודשים (במקום 18 שהטיל בית משפט קמא). גם לגביה לא תהיה התערבות ברכיבי הענישה הנוספים.

הסנגור קיבל את המלצתנו הן באשר לחזרה מהכרעת הדין והן באשר לענישה. התביעה קיבלה את המלצתנו באשר לענישה ככל שהיא מתייחסת למערערת מס' 2. באשר לענישה בעניינו של המערער 1 המדינה עמדה על דעתה כי אין מקום לקצר את תקופת המאסר שהושתה על-ידי בית משפט קמא המשקפת, לשיטתה, אמת מידה נכונה וראויה.

פסק הדין הנוכחי יתייחס, אפוא, רק לשאלת הענישה באשר למערער מס' 1. לצורך ההכרעה בנושא זה נפרט בקצרה את הנימוקים שעמדו מלכתחילה בבסיס ההצעה לצדדים בזמן הדיון ובדיעבד הם מכתיבים את החלטתנו הסופית בתיק זה.

3. אלה הרכיבים עליהם עמד בית משפט קמא בגזר הדין:

באשר למערער - המערער היה מורשה חתימה כאמור, מטעם הקיבוץ. הוא היה ה"אורים ותומים" בכל מה שקשור להתנהלות הכספים בקיבוץ ועל פיו יישק דבר. היחסים בקיבוץ שונים מיחסים בחברה מסחרית רגילה. חבר קיבוץ קושר את גורלו הכלכלי בגורל הקיבוץ. הקיבוץ הוא לא רק עסק, אלא הבית והמוקד החברתי של חייו. על רקע זה מעילה באמון חברי הקיבוץ, כמוה כמעילה בתוך המשפחה. הנזק שנגרם איננו רק הנזק הפיננסי, ובמקרה זה מדובר בנזק פיננסי בסכומי עתק, אלא גם נזק מורלי - נפשי לכל אחד מחברי הקיבוץ. המערער ניצל לרעה את האמון המלא שניתן בו, את הסמכויות שניתנו לו לאורך תקופה ארוכה במיוחד ועשה בכספים כבתוך שלו, הכל מתוך תאוות בצע. בין היתר, רכש המערער לעצמו וילה בקיסריה, רכש בית קיט בפינלנד וניהל רמת חיים גבוהה במיוחד. המערער מסר לאשתו, מערער 2, כרטיס אשראי שבאמצעותו רכשה מותגים ופריטי יוקרה ללא כל קשר להכנסתה כחברת קיבוץ מן המניין.

4. עוד עמדה כב' השופטת קמא על כך שהמערער למעשה לא התחרט על מעשיו. בסופו של יום, כפי שצוין לעיל, הוחזרו לקיבוץ סך של 7,250,000 ₪, אולם החזרה זו איננה מבטאת חרטה. זהו הסכום עליו הצליח הקיבוץ להניח את ידיו משנחשפה הפרשה. המערער מיוזמתו לא השיב דבר. המערער עמד על סירובו לחשוף את דפי הבנק של חלק מהחשבונות ועד היום לא ידוע מה עלה בגורל יתרת הסכומים שנגנבו. המערער גם עשה פעולות שנועדו להבריח חלק מרכוש שנקנה באמצעות הכסף שנגנב, כך למשל הועברו הזכויות בבית הקיט בפינלנד על שם אחותה של המערער שהיא אזרחית פינית.

5. עוד ציינה השופטת קמא, כי גם אם העונש לא ירתיע את המערער, זאת על בסיס התרשמותה ממנו, קיימת חשיבות ראשונה במעלה בהרתעת הרבים, מדובר בעבירות שהיו בזמנו קלות לביצוע וקשות לאיתור ולפיצוח ופגיעתן קשה לכלל הציבור ולכלכלת המדינה. יש להעדיף את אינטרס הציבור בהקשר זה על פני התחשבות בנסיבותיו האישיות של המערער.

6. לצד הקולא ציינה כב' השופטת קמא כי המערער לאורך כל שנותיו עד אשר נחשפה פרשייה זו, תרם תרומה משמעותית למדינה ככלל ולקיבוץ בפרט. המערער נעדר כל עבר פלילי, שירת שירות מסור בצה"ל וניהל אורח חיים נורמטיבי ואפילו למעלה מכך. בית המשפט ציין כי המערער הגיע למעמדו בקיבוץ באמצעות עבודה קשה ומסורה. קיבוץ שפיים הוא אחד הקיבוצים המצליחים מבחינה כלכלית ופיננסית ולמערער תפקיד מרכזי בכך.

נימוקים נוספים בהם התחשבה כב' השופטת קמא לקולא הינם גילו דהיום של המערער, גילו בעת השחרור, העובדה שהמערער עבר מספר אירועי לב והוא אינו איש בריא וכן משמעות הפרשה ופגיעתה

במשפחת המערער. באשר להשלכות על המשפחה: כב' השופטת קמא היתה ערה לכך שחברי הקיבוץ או לפחות חלקם נהגו במערער ובמשפחתו בצורה קשה והמשפחה כולה הוצאה מהקיבוץ. עדיין סברה כי: **"אין לתמוה על רצון חברי הקיבוץ לאחר גילוי המעילה להקיא מתוכם את הנאשמים"** ומכל מקום- **"הנאשם הוא שהמיט את הסבל האמור על משפחתו ונסיונו בגדר דבריו לעונש להטיל את כל כובד האחריות לפגיעה על הקיבוץ, אינה במקומה"**. בשורה התחתונה נראה כי נימוק זה לא תפס משקל של ממש בשקלול הסופי.

7. באשר לחלוק הזמן, בית המשפט היה ער לכך שמדובר בעבירות שתחילתן בשנת 1996 עד לחשיפת הפרשה במחצית שנת 2003. עדיין סבר כי חלוק הזמן אינו עומד במקרה זה לזכות המערער. המערער הערים קשיים על החוקרים, העלה גרסאות שונות והביא להתארכות החקירה. בסופו של דבר, כתב האישום הוגש רק ב- 2008, כחלוף 5 שנים מאז שהפרשה התגלתה. המערער לא הקל על בית המשפט גם במהלך הדיון: **"התנהלות הנאשם במשפט נועדה... בצורה ברורה כדי למשוך זמן ולזרות חול בעיני כל העושים במלאכה ובראשם בית המשפט"**. גם בתום הטיעונים לעונש ביקש המערער להגיש מסמך נוסף בענייני השבה של הכספים, דבר שחייב זמן נוסף הן מהתביעה והן מבית המשפט והמסקנה: **"בנסיבות החריגות של המקרה דנן בוודאי שאין לזקוף לזכות הנאשם את חלוק הזמן בשום צורה"** (פסקה 67 לגזר הדין).

8. באשר למערערת, עמד בית המשפט על כך שהיא נטלה חלק ב"חגיגה" הכלכלית ולא היתה בבחינת "שיה תמימה". יחד עם זאת סברה כב' השופטת קמא כי הפגיעה במערערת תהיה קשה במיוחד וזאת על רקע היותה המפרנסת העיקרית במשפחתה עם כניסתו המערער לכלא. בעניינה של המערערת הושם דגש מיוחד על הנזק שנגרם למשפחה כולה. כאשר ניתן גזר הדין היתה בתם הצעירה של המערערים בת 17 שעתידה היתה לסיים תיכון ולהתגייס. בת נוספת עמדה להינשא. בינתיים הבת הצעירה בגרה, אולם הנזק והטראומה שנגרמו למשפחה נותרו בעינם. כאמור, המשפחה סולקה מהקיבוץ בבוסת פנים, עולמה החברתי והכלכלי נעלם כלא היה.

דין והכרעה

9. גזר הדין של בית משפט קמא מפורט ומנומק. לא מצאנו ממש בטענותיו של הסנגור, כי בית המשפט התעלם משיקולים רלוונטיים שהיו מביאים אולי לתוצאה עונשית שונה.

באשר לצמצום הנזק, בסופו של יום, כפי שצינו לעיל, הסכים הסנגור לממצאיו העובדתיים של בית משפט קמא בנושא זה. כדי להסיר כל ספק נאמר, כי מקובלת עלינו קביעתו של בית משפט קמא ולפיה, המערער גנב מהקיבוץ סך של כ- 16.5 מיליון ₪ והחזיר, גם אם לא מרצונו, סך של כ- 7,250,000 ₪, כך ש"קרן" הנזק שנגרמה לקיבוץ עומדת על יותר מ- 8 מיליון ₪. הקביעה מעוגנת היטב בממצאים שהיו בפני בית משפט קמא. כפי שהבהרנו גם במהלך הדיון בפנינו (והבהרתנו כאמור התקבלה על-ידי הסנגוריה), המסמך אותו הגיש הסנגור באשר לתרשים הזרימה של הכספים איננו יכול לשמש בסיס לממצא אחר ממה שהגיע אליו בית משפט קמא, ולא שוכנענו גם מהטענות הנוספות. כאמור, איננו מפרטים בשל הסכמתו של הסנגור.

אנו אומרים בפה מלא כי לו בכך היתה תלויה התוצאה העונשית הסופית בתיק זה, הדעת נותנת כי לא היינו מתערבים והיינו מותירים את הענישה בעינה. אם בכל זאת סברנו כי יש מקום להתערבות, כפי שהצענו לצדדים, הרי זה בשל הנימוקים הבאים:

א. באשר למתחמי הענישה - בית משפט קמא קבע כי בגין האישום הראשון יחד עם האישומים השלישי והרביעי יש לקבוע מתחם ענישה שנע בין 3 ל- 7 שנים (אירוע אחד). בגין האישום השני ביחד עם אשומים שלוש וארבע (אירוע שני) יש לקבוע מתחם חמור יותר שנע בין 5 ל- 9 שנות מאסר, זאת בהתחשב במשך הזמן שבו בוצעו העבירות ובהיקף הגניבה. בסופו של יום, קבע בית המשפט כי יש לגזור עונש כולל לשני האירועים.

לא מצאנו כי נפלה טעות מעם בית משפט קמא בקביעת המתחמים. חומרת העבירות, הסכומים שמדובר בהם, משך הביצוע, האמצעים השונים והמתחמים שבהם נקט המערער, השימוש שעשה בכסף - כל אלה ביחד מצדיקים את המתחמים הלא קלים כאמור לעיל. הצעתנו, ובדיעבד החלטתנו להתערב, איננה נשענת על קביעה כי נפלה טעות בקביעת המתחמים, אלא על מיקומו של המערער בתוך מתחמים אלה.

ב. חלופה הזמן - כאמור בית משפט קמא לא מצא לנכון להתחשב בנתון זה לקולא. כפי שציטטנו לעיל, בית המשפט קבע חד משמעית כי אין לזקוף לזכות הנאשם את חלופה הזמן. נראה לנו כי בכך החמיר בית המשפט עם המערער והיה מקום להתחשב בנתון זה ולו במעט.

נתחיל ונאמר כי 5 שנים ארוכות חלפו מאז הגילוי ועד להגשת כתב האישום. מקובל עלינו כי מדובר בחקירה סבוכה ומורכבת. עוד מקובל עלינו כי המערער לא הקל בהתנהלותו על מיצויה המהיר של החקירה. עדיין, תקופה של 5 שנים לצורך הכנת כתב האישום היא תקופה ארוכה במיוחד, ותקופה זו צריכה להילקח בחשבון לענין הענישה. למרות שהדין המשפטי התנהל באינטנסיביות, עדיין התקופה התמשכה כך שבשורה התחתונה, מיום הגשת כתב האישום ועד לסיום ההליך חלפו להן גם כן כ- 6 שנים. בשורה התחתונה, מאז גילוי הפרשה ועד למיצוי ההליך בבית משפט קמא חלפו כ- 10 שנים ומעלה. תקופה של כ- 10 שנים כמוה כנצח נצחים בחיי אדם והיה מקום לתת לכך משקל.

בע"פ 8994/08 פלוגי נ' מ"י (פורסם בנבו) (01.09.09) אמר בית המשפט העליון כדלקמן: "כבר נפסק לא אחת כי יש להשית את העונש על מי שהורשע בדין קרוב ככל הניתן למועד ביצוע העבירה, הואיל ועונש המושת על מי שהורשע בדין זמן רב לאחר ביצוע העבירה מאבד מכוחו המרתיע, ומנגד רואים את העברין כמי שכבר נשא בחלק מסוים מעונשו, כאשר חרב הדין התהפכה מעל לראשו והוא מצוי במצב של אי וודאות במשך תקופה החורגת מכל מידה סבירה [ע"פ 2848/90 אסא נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(4) 837, 840 (1990) (להלן - עניין אסא)]. על כן, נקבע כי מקום בו נגזר עונשו של מי שהורשע בדין בשיהוי ניכר, וזאת שלא באשמתו, ישמש הדבר כשיקול להקלה בעונש [ראו: ע"פ 3575/00 דרעי נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 721, 837 (2000); עניין ורטהיים הנ"ל, בעמוד 230]..."

בענייננו: גם אם המערער לא הקל לא על החקירה ולא על ניהול הדיון אין לזקוף את מלוא התקופה לחובתו.

ג. הנימוק הנוסף עליו אנו שמים דגש עניינו מצבו הבריאותי של המערער. בית המשפט הזכיר בקיצור רב את מצבו הבריאותי של המערער. המערער הוא חולה לב ועבר מספר אירועי לב. בית המשפט סבר כי כוחו של שיקול זה מוגבל, זאת בהתחשב בכך ששב"ס ערוך לתת מענה רפואי גם לבעיותיו של המערער שבפנינו. אף אנו יוצאים מנקודת ההנחה כי המערער יזכה לטיפול במסגרת שב"ס. יחד עם זאת ממסמכים רפואיים עדכניים שהוגשו לעיוננו במהלך הטיעון בפנינו, עולה כי חלה החמרה במצבו של המערער. אנו מפנים בענין זה למסמך מבית חולים מאיר מתאריך 15.12.14. אנו רואים לנכון להתחשב בהחמרה זו במיוחד על רקע גילו של המערער שאיננו איש צעיר (יליד 1952). בע"פ 2037/05 **ידין מכנס נ' מדינת ישראל** בעבירות דומות ושמה אף חמורות יותר שנעברו על-ידי עו"ד, הוטלו על המערער 7 שנות מאסר בפועל. בית המשפט העליון, תוך התחשבות במצב בריאותו של המערער שם ועברו הנקי, החליט להקל בעונש ולהפחית אותו מ- 7 שנים ל- 5.5 שנות מאסר. נראה לנו כי אמת מידה זו יש בה כדי להשפיע גם על שיקולנו גם במקרה הנוכחי.

ד. אנו רואים לייחס משקל נוסף, מעבר למשקל אותו ייחסה כב' השופטת קמא, לשבר הגורף בחייו של המערער. המערער ללא ספק נפל מ"איגרא רמא לבירא עמיקתא", המערער היה חבר קיבוץ. להיות חבר קיבוץ משמע להיות בעל בטחון כלכלי מלא, בטחון חברתי, בטחון שמחלחל לכל רבדי החיים. ביתו של המערער נלקח ממנו, זכויותיו כחבר קיבוץ ומה שחשוב מכך אולי, זכויותיהם של כל בני משפחתו נלקחו. הקיבוץ הוא בית פשוטו כמשמעו. חומרת מעשיו של המערער נובעת, בין היתר, מכך שהוא בגד בבית זה. אולם, במקביל על הענישה לתת ביטוי לכך שהמערער נותר ללא בית כאשר הכוונה היא לא רק ללא קורת גג, אלא ללא עוגן כלשהו בחייו. הזכרנו כבר לעיל כי המערער נודה, לפחות על-ידי חלק מחברי הקיבוץ, משפחתו נאלצה לעזוב את הקיבוץ בבושת פנים. לבית משפט קמא הוגשו מסמכים באשר להשלכות הנפשיות שהיו לכל השתלשלות העניינים על בתו של המערער. אנו ערים לכך שבינתיים חלפו שנים נוספות. הבת שוב איננה קטינה אלא "בגירה צעירה". עדיין, אין בכך כדי לגמד את השבר המשפחתי. השבר המשפחתי הוא עונש שאינו מנוי בספר החוקים, אולם במקרה הנוכחי הוא בא לידי ביטוי מקסימלי. ענישה, גם כאשר היא מחמירה, צריכה להתחשב בהיבטים אנושיים וכך מצאנו לנכון לנהוג גם במקרה הנוכחי.

ה. ובאותו הקשר, אנו מייחסים חשיבות מיוחדת לכך שמדובר בשני בני זוג שירצו תקופת מאסר בו זמנית, לפחות לגבי התקופה שבה תרצה המערערת את מאסרה. אין צורך בדמיון רב כדי להבין מה השלכת הנתון ששני הורים המרצים עונש מאסר על בנותיהם של בני הזוג, גם אם מדובר בילדים שבגרו.

סוף דבר באשר למערער

10. כפי שפתחנו ואמרנו בית המשפט סקר את כל השיקולים הרלוונטיים ומאומה לא נעלם מעיניו. יחד עם זאת, מצאנו לנכון לתת משקל נוסף לאותם נימוקים שפורטו על ידינו ולערוך כימות ואיזון שונה במעט מזה שאליו הגיע בית המשפט קמא. אנו מעמידים את תקופת המאסר בפועל אותה ירצה המערער על 7 שנים במקום 8.5 שנים. אנו רואים להדגיש בהקשר זה כי לא התערבנו בגובה הקנס או בגובה הפיצוי הכספי. המערער ישלם 1.5 מיליון ₪ או שנה מאסר תמורתו. כיוון שהזכרנו את פרשנת מכנס כפסק דין מנחה לענייננו, אנו רואים לציין כי באותו ענין לא הוטל על הנאשם לא קנס ולא פיצוי ועדיין ראה בית המשפט העליון להקל בעונשו בשל מצב בריאותו.

באשר למערער - שני הצדדים קיבלו המלצתנו להעמיד את תקופת המאסר על 10 חודשים ומשכך, איננו רואים לנמק ולפרט. נציין רק כי ענישה זו משקללת את הנימוקים שפורטו לעיל גם בעניינו של המערער, כשהדגש הוא על עקירתה של המשפחה כולה מכל מה שידעה, הכירה ואהבה. התחשבנו עוד בכך שהמערער מהווה את העוגן העיקרי עליו נשענת המשפחה גם מבחינה כלכלית וגם כהיבטים נפשיים.

יתר רכיבי הענישה באשר לשני המערערים יישארו בעינם.

מרים סוקולוב, שופטת

ג'ורג קרא, ס"נ

דבורה ברלינר, נשיאה
אב"ד

ניתן והודע היום, כ"ט שבט התשע"ה, 18 פברואר 2015, במעמד הצדדים.